

vească eroi de pregnant profil dramatic, să creeze, de asemenea, situații împinse uneori la limitele tragicismului (răzbunări crunte, sinucideri etc.).

Desigur, o prezentare a operei sub formă de concert ne-a lipsit tocmai de aceste elemente ale dramei pe care Verdi le-a socotit primordiale, întrucît a considerat totdeauna muzica, cum spune poetul, „fiica ascultătoare a poeziei...” Așa stînd lucrurile, realizarea muzicală nu a mai apărut o componentă a spectacolului ci unica fațetă relevabilă.

Vom sublinia deci în primul rînd contribuția soliștilor. Cîntăreața Eugenia Moldoveanu este o soprană cu posibilități vocale și scenice dintre cele mai frumoase. Vocea sa de o desăvîrșită limpezime, frumos cultivată, s-a mișcat cu ușurință pînă în cel mai înalt registru. În complexul exigențelor impuse de rol (Dona Elvira) a vădit multă agilitate și strălucire în pasajele de coloratură cum a fost cel din actul I, *Ernani involami* (Ernani zboară cu mine). A apărut în rest o soprană lirică, expresivă, de o mare gingășie, după cum a fost puternic dramatică în final. Este o artistă de remarcabile resurse și reamintim multiplele-i succese nu numai pe scena Operei Române dar și peste hotare, succese care au culminat cu decernarea Premiului I la Concursul internațional de la Tokio, pentru admirabila interpretare dată rolului titular din *M-me Butterfly*.

Vom mai desprinde unele momente de seamă ale operei, susținute și de ceilalți interpreți. Tinărul cîntăreț Gheorghe Crăsnaru (Don Ruy Gomez de Silva) și-a valorificat vocea sa caldă, gravă, bine timbrată, în *Infelice!* (Nefericitule!) una dintre cele mai frumoase arii de bas scrise de Verdi. A cîntat cu tensiune dar i-am sugera uneori mai multă degajare, pe care o practică mai susținută a scenei, desigur, i-o va da. Baritonul Octav Enigărescu (Don Carlos) s-a distins tocmai prin dezinvoltura manifestată de-a-lungul întregului spectacol, fiind de menționat în mod deosebit aria *Lo vedremo veglio audace* (Îl vom vedea pe îndrăznețul) din actul II, cîntat cu sentimentul de desfidere adecvat. O participare deosebit de vie, permanent prezentă cu pătrundere și adîncirea rolului său a avut tenorul Cornel Stavru (Ernani). În roluri de secund plan au făcut o bună figură cîntăreții Nicolae Andreescu (Riccardo), Mircea Bezetti (Iago) și în special soprana Virginia Manu (Giovanna) a cărei voce penetrant-clară, justă, s-a făcut prețuită.

Duetele, terțetele au fost susținute echilibrat ca și septetul din finalul actului I. Corul (dirijor Nicolae Vicleanu) a cîntat cu entuziasm, cu dăruire, de la celebrul *Beviam* (să bem), cu care debutează opera pînă la nu mai puțin celebrul *Si ridesti il Leon di Castiglia* (Înalță-te leu al Castiliei).

Dar, exceptînd pe Eugenia Moldoveanu, vom arăta că toți soliștii au cîntat la maximum de intensitate — ceea ce nu e recomandabil.

Orchestra de studio a făcut un efort eficient și lăudabil, cîntînd corect, îngrijit iar munca fără preget a muzicianului Carol Litvin, care a coordonat cu seriozitatea și priceperea, modestia și rezerva, pe care i le cunoaștem, întreaga realizare, este demnă a fi elogiată.

Opera „Doamna Chiajna” de Nicolae Bucliu

Compozitorii noștri și-au axat mai de mult preocupările lor creatoare, în domeniul teatrului muzical, îndeobște pe fondul atît de bogat în evenimente, totodată atît de frămîntat și deseori dramatic, al istoriei poporului român. Printre ei, Nicolae Bucliu a scris recent opera în trei acte, *Doamna Chiajna*, sprijinindu-se pe muvela de valoroasă factură istorico-literară cu același nume a lui Alexandru Odobescu. Pentru prima oară, un compozitor s-a oprit asupra figurii de puternic relief epico-dramatic a Doamnei Chiajna. Ascendența istorică a acesteia (cobora direct, prin tatăl ei Petru Rareș, din Ștefan cel Mare iar soțul ei domnitorul Mircea Ciobanu, descindea la rîndu-i din Mircea cel Bătrîn) o îndreptătea să aspire la unirea Țărilor Române. Astfel, compozitorul a înțeles să înfățișeze un fragment semnificativ din viața de luptă a Doamnei, acela care începe cu moartea soțului ei și sfîrșește cu una dintre acțiunile pe care le-a condus ea însăși împotriva boierilor răzvrățiți și pizmuitori.

Atenția ne-a fost solicitată în primul rînd de muzică: melodioasă, fluentă, armonizată consonant (poate chiar prea consonant) și orchestrată simplu și aerat — totul la modul perfect accesibil. Stilul a apărut unitar iar nota specific românească, aproape permanent prezentă, devine pregnantă în momentele cînd în scenă apare poporul. În deosebi preludiile simfonice ale celor trei acte, evocatoare ale dramei, sînt scrise cu meșteșugul de care a dat dovadă mai de mult compozitorul. Doamna Chiajna a fost intruchipată de mezzo-soprana Elena Cernei care a participat alături de compozitor și la întocmirea libretului, fiind totodată și regizoarea spectacolului. Un asemenea cumul de atribuții a avut desigur avantajele sale, interpreta putînd contura cu mai multă eficiență rolul respectiv, construind personajul... pe măsură. Dar acest lucru comporta și riscul ca regizoarea să nu-și poată cenzura integral propriul său joc, mimica, etc., în vreme ce ea însăși era prezentă în scenă.. Elena Cernei a izbutit într-o bună măsură să concilieze exigențele impuse de spectacol; a beneficiat de asemenea de circumstanța favorizantă a vooii sale calde, dramatice, la răstimpuri de mare intensitate și strălucire și a ținutei sale scenice impozante. Recuzita a fost foarte generoasă cu protagonista, favorizîndu-i tot soiul de costume elegante, care dintre care mai fastuoase — zale aurii, cușme cu tuiuri impozante, mantiile bogate etc. etc. — pe care apriga și severa Doamna Chiajna ne îndoim că le va fi purtat vreodată. Dar, mă rog, istoria se cere și ea înfrumusețată...

O notă pozitivă a spectacolului o constituie și acea atmosferă românească pe care am aflat-o în scena ce reprezenta, după datină, ceremonia de la moartea lui Mircea Ciobanu, iar mai tîrziu, cea a ospățului de la curte, cu divertismentele de epocă. Trecînd peste dicțiunea în general precară, putem spune că s-au afirmat cu succes în roluri principale Eugenia Moldoveanu, artistă de mari însușiri muzicale și interpretative despre care am avut prilejul să vorbim mai pe larg în cronica la *Ernani*, întrucît rolul

Ancuței, (fiica Doamnei Chiajna) nu-i putea prilejui o desfășurare pe măsura posibilităților sale; Constantin Iliescu (boierul Radu Socol, pretendent la mîna Ancuței) și Valentin Loghin (Mitropolitul).

Corurile excelente (maestru Stelian Olariu), baletul (maestru Vasile Marcu), costumele (Elisabeta Benedek) și decorurile (Roland Laub) au contribuit pozitiv la închegarea spectacolului, condus cu siguranță și atentă participare de dirijorul Constantin Petrovici.

Emanuel Elenescu — Dan Grigore

Serghei Rachmaninov, de la a cărui naștere s-a împlinit un secol, nu putea lipsi, desigur, din recomandările de comemorare ale Consiliului UNESCO. Comemorarea marelui compozitor rus a ocazionat în plus, și la noi, manifestări artistice constînd în executarea unora din lucrările sale de seamă, prezente, de altfel mai de regulă în programele concertelor.

La Radioteleviziune, orchestra simfonică a înscris în programul dirijat de Emanuel Elenescu, *Concertul în do minor* pentru pian și orchestră, solist fiind Dan Grigore. Este lucrarea cu care tînărul solist și-a făcut intrarea, cu ani în urmă, în viața noastră muzicală și care ni l-a descoperit ca pe un talentat pianist.

Și de data aceasta am apreciat atît stăpînirea tehnicii reclamată de frumosul și pretențiosul concert cît și trăirea emoțională a unei muzici atît de adînc simțită și care a fost mult popularizată. Începînd cu acordurile inițiale masive, grave, de o pătrunzătoare melancolie, și continuînd cu tema nostalgică de o poezie atît de grăitoare pentru lirismul specific rus, pianistul a gîndit și dozat cu multă sensibilitate sonoritățile. Crescendo-ul viguros la pian și orchestră a avut amploare, potolindu-se după aceea, așa cum se cerea, în cantilena duioasă a cornului. Alternările de pasiune înfrigurată și de energie voluntară din tema succedentă, ca de dans, au fost redată cu tot contrastul necesar. Ele au generat din plin imagini tipice ale vieții, ale pămîntului rus. Solistul, în acord cu dirijorul, a creat apoi o atmosferă de reculegere în partea a doua a Concertului, ca o meditație liniștită, calmă, iar cadența de virtuozi a fost redată cu expresivă bravură.

În sfîrșit, în ultima parte, revenirea la tema patetică inițială, reluată de întreaga orchestră, a fost marcată la pian de acorduri viguroase, masive. Dan Grigore a avut o prezență activă și energică, plină de strălucire. Concertul în do minor reprezintă succesul său culminativ. Suplimentele acordate, un *Preludiu* de Gershwin și o *Sonată* de Scarlatti — aceasta din urmă la o viteză de desfășurare cu care nu am fost de acord, căci i-a diminuat mult finețea ei de filigram — estompînd puritatea sonorităților — ne obligă să-i sugerăm interpretului, cît mai multă grijă și pentru micile piese, mai ales cînd aparțin unor personalități celebre. Pe Dan Grigore îl așteptăm însă într-o lucrare pianistică de importanță majoră care să ne dea măsura unui talent în

reală ascensiune și a unui travaliu artistic cît mai bine organizat.

Dirijorul Elenescu și excelenta orchestră simfonică a Radioteleviziunii ne-au oferit în același program o spumoasă *Uvertură* la *Mireasa vindută* de Smetana și *Simfonia Fantastică* de Berlioz.

Ținem să relevăm că această minunată lucrare care rezistă cu brio timpului dar care este de o interpretare foarte exigentă, a fost redată deasupra criticii. Am apreciat finețea sonorităților din *Reverie* apoi acel tumult de pasiune din prima parte. Scena *La bal* a avut o mișcare elegantă, aeriană, cu rubato-uri foarte ponderate, iar în *Scena la cîmp*, cei doi suflători au cîntat gingaș și evocator iar efecte tunătoare, la timpane, au fost bine susținute dar nu terifiante. *Marșul supliciului* și ronda infernală a *Sabatului* au fost redată foarte corect și sugestiv. Această *Simfonie fantastică* am dori să fie înregistrată de Electrecord.

J. — V. PANDELESCU

Mircea Basarab — Suna Kan

În continuarea ciclului „Prin țări și continente”, Filarmonica „George Enescu” a invitat-o pe violonista turcă Suna Kan, propunîndu-i să interpreteze *Concertul de vioară* al compozitorului ei Ilhan Usmanbaş. După cum rezultă însă din scrisoarea (publicată în programul de sală) pe care dirijorul Mircea Basarab a primit-o din partea compozitorului, acesta consideră *Concertul* său ca o lucrare de tinerețe și ca atare nereprezentativă, sugerînd mai degrabă executarea unei alte lucrări, *Mișcare simfonică*, scrisă în 1966. În felul acesta, programul a ajuns să illustreze viața muzicală a Turciei, atît prin compoziția lui Usmanbaş, cît și prin prezența pe afiș a violonistei Suna Kan, în *Concertul de vioară* de Sibelius.

Personalitate de seamă a muzicii contemporane turcești, Ilhan Usmanbaş (născut în 1921) s-a afirmat cu precădere în domeniul compoziției, pentru care s-a pregătit atît în patria sa, cît și în S.U.A. (ca bursier al fundației Koussevitzky și apoi urmînd studii de perfecționare cu Dallapiccola și Babbitt), dar a practicat totodată și arta interpretativă (ca violoncelist într-un cvartet de coarde), pe lîngă o susținută activitate pedagogică, la început în cadrul catedrei de compoziție, apoi ca profesor de istoria muzicii și forme la Conservatorul din Ankara. Calificarea sa profesională deosebit de solidă, obținută în contact cu personalități de prim plan ale muzicii contemporane, a lăsat urme clar perceptibile în *Mișcarea simfonică pentru orchestră mare*, în care folosește cu mult discernămint (niciodată gratuit) felurite procedee de contrapunere a unor structuri clar diferențiate, ca și diverse moduri de emisie a sunetelor la coarde, la suflători și la percuție. În ciuda limbajului foarte evoluat folosit de compozitor, lucrarea vădește totodată influențe ale folclorului național, prezente în unele întorsături melodice specifice ale ambelor structuri. În ansamblu, *Mișcarea simfonică* constituie o creație de incontest-